

УДК 330.34:334
JEL: L26; L53
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2026-6-148-159>

ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ У СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: ТЕОРЕТИЧНИЙ І СТРУКТУРНИЙ ВИМІРИ

©2026 ІВАНОВ Ю. Б., БЕЛІКОВА Н. В.

УДК 330.34:334
JEL: L26; L53

Іванов Ю. Б., Белікова Н. В. Підприємницька діяльність у системі державного управління: теоретичний і структурний виміри

Підприємницька діяльність у сучасній економіці розглядається як один із ключових факторів економічного зростання, інноваційного розвитку та підвищення конкурентоспроможності держав. Вона забезпечує створення нових робочих місць, сприяє структурній модернізації економіки, стимулює інвестиційну та інноваційну активність, формує умови для ефективного використання ресурсного потенціалу та підвищення добробуту населення. У сучасних умовах саме підприємницький сектор виступає одним із головних джерел економічної динаміки та адаптації національних економік до змін зовнішнього середовища. Метою даної статті є поглиблення теоретичних аспектів дослідження підприємницької діяльності в системі державного управління шляхом уточнення її сутності, структурних складових та обґрунтування взаємозв'язку між ними. Обґрунтовано структуру підприємницької діяльності, яка складається з внутрішнього, регіонального, національного та глобального рівнів. Для кожного з наведених рівнів визначено перелік складових елементів. На внутрішньому рівні елементами підприємницької діяльності є: підприємець і наймані працівники, бізнес-модель, організаційна структура, ресурсна база, власний (внутрішній) потенціал. Регіональний рівень підприємницької діяльності містить такі елементи: галузеві структури, підприємницькі кластери, інші мережі підприємництва та інновацій, регіональні інфраструктури підприємництва. Національний рівень підприємницької діяльності складається з економічної політики, нормативно-правового середовища, національної інноваційної системи та унікальних національних механізмів фінансування. Глобальний рівень представлений глобальними ринками, умовами та механізмами міжнародної конкуренції, транснаціональними бізнес-мережами, міжнародними інституціями підтримки підприємництва та глобальними інноваційними системами. Виділено 26 найбільш значущих чинників, які впливають на попередньо визначені елементи структури підприємництва. Для кожного чинника наведено ключові індикатори, за допомогою відстеження яких держава має здійснювати контроль та регулювання, відповідно до національної стратегії розвитку підприємництва.

Ключові слова: державна підтримка; державне регулювання; підприємницька діяльність; інституційне забезпечення; структуризація.

Рис.: 1. **Бібл.:** 29.

Іванов Юрій Борисович – заслужений економіст України, доктор економічних наук, професор, головний науковий співробітник Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна)

E-mail: yuriy.ivanov.ua@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5309-400X>

Белікова Надія Володимирівна – доктор економічних наук, професор, вчений секретар Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна), професор кафедри менеджменту, логістики та інновацій Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (просп. Науки, 9а, Харків, 61165, Україна)

E-mail: nadezdabelikova@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5082-2905>

UDC 330.34:334
JEL: L26; L53

Ivanov Yu. B., Bielikova N. V. Entrepreneurial Activity in the System of Public Administration: The Theoretical and Structural Dimensions

Entrepreneurial activity in the modern economy is seen as one of the key factors of economic growth, innovative development, and increasing the competitiveness of countries. It provides the creation of new jobs, contributes to the structural modernization of the economy, stimulates investment and innovation activity, and creates conditions for the efficient use of resource potential and improving the well-being of the population. Today, the entrepreneurial sector is one of the main sources of economic dynamics and adaptation of national economies to changes in the external environment. The aim of this article is to delve into the theoretical aspects of studying entrepreneurial activity in the system of public administration by clarifying its essence, structural components, and substantiating the interconnection between them. The structure of entrepreneurial activity is substantiated, consisting of internal, regional, national, and global levels. For each of these levels, a list of component elements is defined. At the internal level, the elements of entrepreneurial activity are as follows: the entrepreneur and employees, the business model, organizational structure, resource base, and own (internal) potential. The regional level of entrepreneurial activity includes the following elements: industry structures, entrepreneurial clusters, other entrepreneurship and innovation networks, and regional entrepreneurship infrastructures. The national level of entrepreneurial activity consists of economic policy, the regulatory and legal framework, the national innovation system, and unique national financing mechanisms. The global level is represented by global markets, conditions and mechanisms of international competition, transnational business networks, international institutions supporting entrepreneurship, and global innovation systems. 26 of the most significant factors affecting the previously defined elements of the entrepreneurship structure have been identified. For each factor, key indicators are provided, through tracking which the State should exercise control and regulation according to the national entrepreneurship development strategy.

Keywords: State support; State regulation; entrepreneurial activity; institutional provision; structuring.

Fig.: 1. **Bibl.:** 29.

Ivanov Yuriy B. – Honored Economist of Ukraine, D. Sc. (Economics), Professor, Chief Research Scientist of the Research Centre for Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (2 floor 1a Inzhenernyi Ln., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: yuriy.ivanov.ua@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5309-400X>

Підприємницька діяльність у сучасній економіці розглядається як один із ключових факторів економічного зростання, інноваційного розвитку та підвищення конкурентоспроможності держав. Вона забезпечує створення нових робочих місць, сприяє структурній модернізації економіки, стимулює інвестиційну та інноваційну активність, формує умови для ефективного використання ресурсного потенціалу та підвищення добробуту населення. У сучасних умовах глобалізації, цифрової трансформації та посилення конкуренції саме підприємницький сектор виступає одним із головних джерел економічної динаміки та адаптації національних економік до змін зовнішнього середовища.

Особливого значення розвиток підприємницької діяльності набуває для України в умовах воєнних викликів, необхідності структурної перебудови економіки та формування передумов повоєнного відновлення. За оцінками міжнародних організацій, війна призвела до суттєвих втрат виробничого потенціалу, руйнування інфраструктури, скорочення інвестиційної активності та погіршення умов ведення бізнесу. Водночас саме підприємництво розглядається як один із ключових механізмів забезпечення економічної стійкості, відновлення економічної активності та формування нових драйверів розвитку. У таких умовах зростає роль державного управління, спрямованого на створення сприятливого інституційного середовища, стимулювання підприємницької ініціативи та підтримку інноваційних процесів.

Теоретичні та прикладні аспекти розвитку підприємництва знайшли відображення у працях багатьох зарубіжних і вітчизняних учених [1–29]. Водночас аналіз наукових праць свідчить про відсутність єдиного підходу до трактування сутності підприємницької діяльності, визначення її структурних складових та місця в системі державного управління. Значна частина досліджень зосереджена або на економічних аспектах підприємництва, або на питаннях державного регулювання бізнесу, тоді як взаємозв'язок між структурою підприємницької діяльності, інституційним середовищем і механізмами державного управління залишається недостатньо розкритим. Особливо актуальним це питання є в умовах трансформаційних процесів,

цифровізації економіки та необхідності формування нових підходів до державної підтримки підприємництва.

Метою даної статті є поглиблення теоретичних аспектів дослідження підприємницької діяльності в системі державного управління шляхом уточнення її сутності, структурних складових та обґрунтування взаємозв'язку між ними.

Виклад основного матеріалу.

У науковій літературі підприємництво трактується як процес створення нових економічних можливостей, організації виробництва, комерціалізації інновацій і формування нових ринків. Так, В. Швед, О. Омельченко та О. Таран [1] відзначають смислову широту поняття «підприємництво» завдяки його перетину з правовими, економічними, політичними, історичними, психологічними відносинами.

Дослідники підкреслюють, що підприємництво сприяє створенню робочих місць, розвитку інновацій та підвищенню добробуту суспільства, що робить його важливим елементом сучасної економічної системи. Т. Вдовичак вважає підприємництво провідним сектором ринкової економіки, який забезпечує насиченість ринку товарами та послугами, сприяє здоровій конкуренції, створює новий прошарок – підприємець-власник [2].

У працях Е. Stam [3], В. Spigel [4], Р. Brown, С. Mason [5] підприємництво розглядається як комплексний соціально-економічний феномен, який охоплює процес ідентифікації ринкових можливостей, мобілізації ресурсів та створення нових підприємницьких структур. У межах концепції «підприємницького суспільства» підприємницька діяльність визначається як механізм трансформації знань, технологій і людського капіталу в економічну цінність і конкурентні переваги. Своєю чергою, інноваційне підприємництво є важливим чинником економічного розвитку, оскільки воно забезпечує впровадження нових технологій і стимулює структурні зміни в економіці.

І. Новик розглядає підприємницьку діяльність як найбільш важливий елемент ринкової економіки, здатний стимулювати економічний розвиток країни на інтенсивній основі та визначити спрямованість і динаміку економічного зростання, а також розмір і структуру валового національного продукту [6].

М. Дяченко визначає мету малого підприємництва як забезпечення ефективності соціально-економічного розвитку країни, підвищення професійного та кваліфікаційного рівня персоналу та подальшого розвитку економічного потенціалу підприємства. За своєю природою мале підприємство здатне розв'язувати суттєві економічні завдання, зокрема залучення приватного капіталу та зовнішніх інвестицій, сприяючи розвитку економічної системи країни загалом; удосконалення виробничих технологій; упровадження інновацій в технологічний процес тощо [7].

В. Андрієвич підкреслює, що підприємництво є ключовим елементом національної економіки, яке забезпечує гнучкість господарської системи, формування конкурентного середовища, створення робочих місць та підвищення соціально-економічної стійкості територіальних громад. Особливу роль в умовах війни та повоєнного відновлення відіграватиме підприємництво з точки зору участі в структурних трансформаціях економіки, євроінтеграційних процесах, цифровізації, протистоянні високому рівню макроекономічної й безпекової турбулентності [8].

У науковій літературі підприємницька діяльність також розглядається як складна система економічних відносин, що включає процес створення підприємств, організацію виробництва, управління ресурсами та реалізацію інновацій [9].

Отже, підприємницька діяльність є складним соціально-економічним явищем, розвиток якого має певні суперечності. У роботі В. Гейця зазначається, що питанням майбутнього є усунення протиріч між економічним зростанням і захистом довкілля, необхідністю стимулювання розвитку пріоритетних видів економічної діяльності та соціальним захистом населення тощо [10, с. 5], що можна розглядати як елементи концепції соціально-відповідального підприємництва. В цьому контексті наголошується необхідність формування сучасної системи державного управління підприємництвом, яка б поєднувала інституційні механізми підтримки бізнесу, розвиток інноваційної інфраструктури та стимулювання інвестиційної активності.

Крім того, сучасні дослідження акцентують увагу на інституційному середовищі розвитку підприємництва. Зокрема, І. Платонова [11] підкреслює, що ефективність підприємницької діяльності значною мірою залежить від економічних, соціальних та управлінських факторів, зокрема якості державної політики, рівня розвитку ринкових інститутів і доступності фінансових ресурсів. Ю. Ущатовський [12] досліджує підприємництво в контексті

еволюції ринкових відносин і зазначає, що загальна економічна культура, яка є частиною інституційного середовища, здійснює значний вплив на особливості та тенденції розвитку підприємництва, що є особливо важливим для економік країн, що переживають значні трансформації. Взаємозв'язок інституційного середовища в широкому сенсі та державного управління підприємницькою діяльністю полягає в тому, що саме інституційне середовище формує правила, умови, стимули та обмеження функціонування підприємництва, а державне управління виступає механізмом формування, підтримки та трансформації цього середовища.

Інституційне середовище охоплює сукупність формальних і неформальних інститутів: законодавства, нормативно-правових актів, системи захисту прав власності, податкової системи, фінансових механізмів, культурних норм, ділової етики, традицій підприємництва та моделей взаємодії між економічними суб'єктами. Як зазначає У. Бережницька [13], саме воно визначає характер підприємницької діяльності, рівень економічної свободи, схильність до інновацій та здатність бізнесу адаптуватися до змін.

Державне управління є ключовим елементом формування інституційного середовища, оскільки через механізми регулювання, економічної політики, підтримки інновацій, податкових стимулів та розвитку інфраструктури держава впливає на структуру підприємництва, масштаби інноваційної активності та конкурентоспроможність економіки. Ефективність державного управління визначає рівень стабільності інституційного середовища [14], передбачуваність правил ведення бізнесу та інвестиційну привабливість країни.

З позиції економічної теорії підприємницька діяльність має багаторівневу структуру, що включає низку взаємопов'язаних елементів. Вона охоплює суб'єкти підприємництва: фізичних та юридичних осіб, які здійснюють господарську діяльність з метою отримання прибутку.

Важливим елементом є ресурси підприємницької діяльності, до яких належать фінансовий капітал, трудові ресурси, інформаційні та технологічні ресурси. Структура підприємництва включає також організаційні механізми функціонування бізнесу, такі як бізнес-моделі, управлінські процеси, інноваційні стратегії та мережеві форми взаємодії між підприємствами. Невід'ємною складовою є підприємницьке середовище, яке охоплює ринкову інфраструктуру, правове поле та інституційні механізми підтримки бізнесу.

На рис. 1 представлена схема структури підприємницької діяльності згідно з наведеним вище

підходом. Як свідчить наведена схема, структура підприємницької діяльності є складною та містить декілька рівнів. Саме наведений на рис. 1 розподіл рівнів, зв'язків між ними, а також між окремими складовими елементами, виділеними в рамках кожного рівня, відображає природу підприємницької діяльності, її гнучкість та адаптивність до внутрішніх і зовнішніх умов, залежність від впроваджуваних механізмів державного управління, інституційного середовища, організаційних процесів тощо.

При розробці структури підприємницької діяльності використано багаторівневий підхід, який згідно з A. Hipp, E. Kohlsch [15] є особливо важливим при дослідженні складних соціально-економічних процесів і дозволяє розглядати підприємство не лише як діяльність окремого суб'єкта господарювання, а як інтегровану систему взаємодії економічних агентів, ресурсів, інституцій та державної політики.

У роботі F. W. Geels підкреслюється важливість застосування багаторівневої перспективи при проведенні економічних досліджень при обґрунтуванні взаємозв'язків між соціальним конструюванням технологій, еволюційною економікою та неінституційною теорією. Шляхом виділення декількох рівнів поділу можна побудувати багаторівневу модель діяльності, в якій соціотехнічні переходи концептуалізуються як еволюційні, інтерпретаційні та конфліктні процеси [16].

Наведене вище підтверджує актуальність застосованого при розробці рис. 1 багаторівневого підходу до структуризації підприємницької діяльності, що дозволив виділити внутрішній, регіональний, національний і глобальний рівні.

Розглянемо наведені рівні та їх складові елементи більш детально.

Внутрішній рівень підприємницької діяльності охоплює її внутрішню організацію на рівні окремого підприємства або підприємця. Саме на цьому рівні відбувається формування підприємницьких ідей, мобілізація ресурсів та реалізація інноваційних ініціатив.

Основними елементами внутрішнього рівня, згідно з рис. 1, є такі.

Підприємець та наймані працівники. Даний елемент за своєю суттю є центральним у підприємницькій діяльності, оскільки саме він виступає носієм унікальних ідей щодо майбутнього бізнесу на початку діяльності, визначає напрями подальшого розвитку, забезпечує реалізацію нових економічних можливостей. У дослідженнях [3; 7; 10; 17] наголошується на важливості підприємницьких компетенцій, креативності, інноваційного мислення та здатності до прийняття ризикованих рішень,

що в підсумку визначають унікальну конфігурацію даного елемента для кожної країни світу.

Наступним елементом внутрішнього рівня підприємницької діяльності є **бізнес-модель**, під якою можна розуміти спосіб створення, формування та отримання економічної цінності в процесі підприємницької діяльності. N. Dentchev, R. Baumgartner, H. Dieleman та ін. [18], стверджують, що сучасні реалії економічного розвитку висувають нові вимоги до бізнес-моделей. Так, стійкі бізнес-моделі, перш за все, мають бути орієнтовані на вирішення соціальних та екологічних проблем, у цьому сенсі отримання прибутку не є їхньою головною турботою, що вкладається в концептуальне бачення сталого розвитку як домінуючої ідеології майбутнього.

Бізнес-модель пов'язана із наступним елементом – **організаційною структурою**, що представляє собою унікальну для кожного підприємства систему управління та координації його діяльності, яка включає механізми планування, контролю, мотивації та управління інноваціями. U. Ogara та ін. [19] підкреслюють тенденцію до гнучкості, людиноцентричності та зростання ролі цифровізації в сучасних організаційних структурах підприємств.

Елемент **«ресурсна база підприємницької діяльності»** включає сукупність матеріальних, фінансових, трудових, інформаційних і технологічних ресурсів, що використовуються для реалізації підприємницьких проектів.

Наведені вище елементи внутрішнього рівня підприємницької діяльності формують певний узагальнюючий – внутрішній потенціал, який залежить від сукупності внутрішніх ресурсів, компетенцій, можливостей, здібностей та організаційних характеристик підприємства, які забезпечують його здатність здійснювати ефективну підприємницьку діяльність, адаптуватися до змін зовнішнього середовища, впроваджувати інновації та формувати конкурентні переваги. G. Anggadwita та ін. [20] наголошують, що наразі внутрішній потенціал підприємства дедалі більше визначається не лише матеріальними ресурсами, а й рівнем інтелектуального капіталу, креативності, цифрових компетенцій та організаційної гнучкості.

Таким чином, на внутрішньому рівні підприємницька діяльність формується як процес поєднання факторів виробництва з метою створення доданої вартості та отримання прибутку в рамках наявних екологічних та інших обмежень.

Регіональний рівень підприємницької діяльності містить такі елементи: галузеві структури, підприємницькі кластери, інноваційні мережі підприємництва та регіональні інфраструктури для підтримки підприємництва. Даний рівень ві-

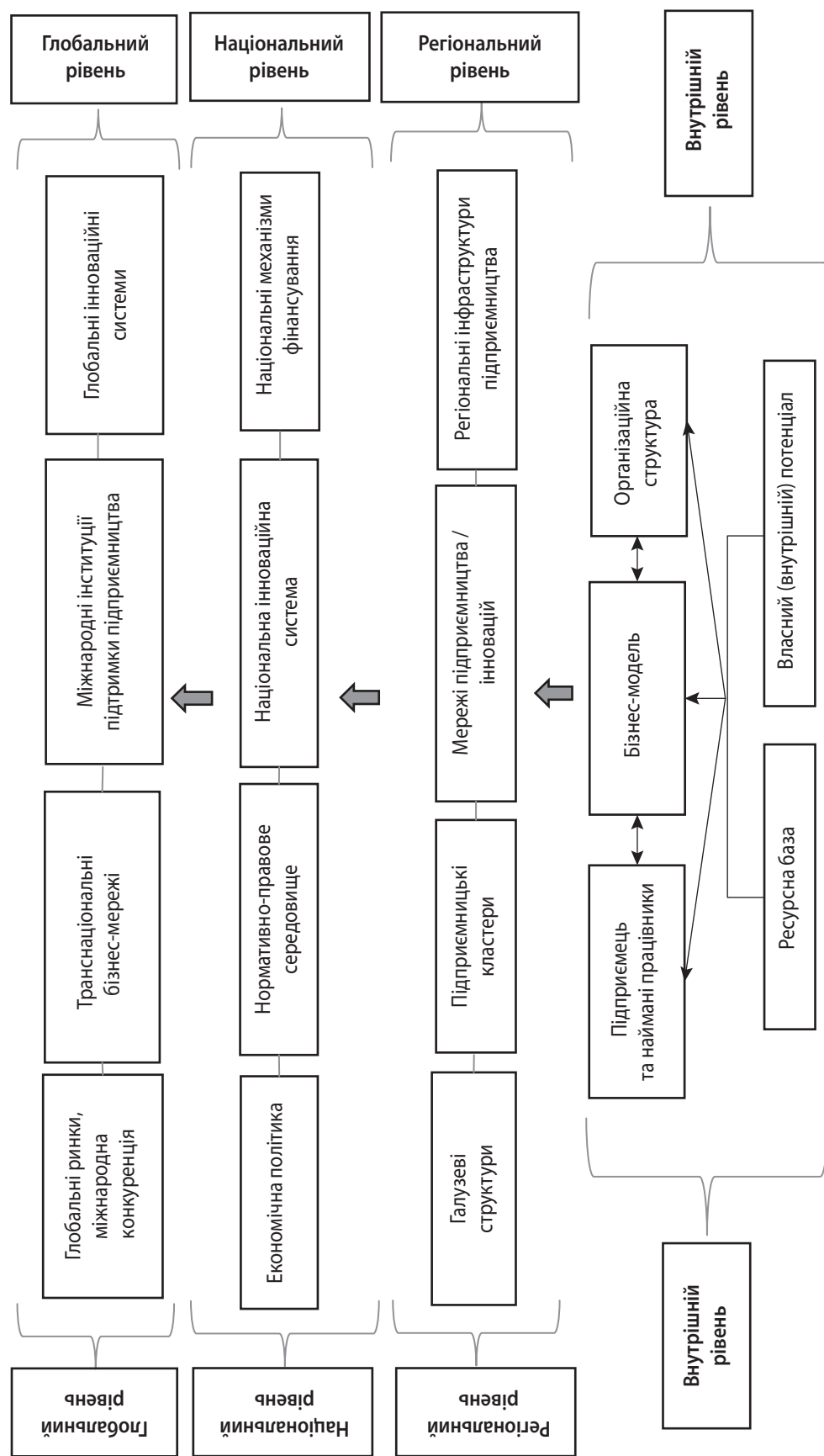

Рис. 1. Структура підприємницької діяльності

Джерело: розроблено авторами.

дображає взаємодію підприємств у межах галузей, регіонів та економічних кластерів. На цьому рівні підприємництво функціонує як елемент більш широких економічних систем, що включають мережі співпраці між компаніями, науковими установами та інноваційними структурами.

Галузеві структури представляють собою системи взаємодії підприємств у межах певної галузі або сектора економіки.

Підприємницькі кластери – це територіально сконцентровані групи підприємств, наукових установ та інноваційних центрів, що взаємодіють між собою з метою підвищення конкурентоспроможності.

Інноваційні екосистеми функціонують у вигляді мереж взаємодії підприємств, університетів, дослідницьких організацій, інвесторів та органів влади.

Регіональна інфраструктура підтримки бізнесу представлена бізнес-інкубаторами, технопарками, індустріальними парками, центрами трансферу технологій та іншими інституціями, що сприяють розвитку підприємницької діяльності.

У країнах Європейського Союзу значна увага приділяється формуванню саме регіональних структур підприємництва, оскільки вони сприяють поширенню інновацій, розвитку кластерів та підвищенню конкурентоспроможності регіональних економік. У цьому контексті K. Borsekova, S. Korony, A. Rodríguez-Pose та ін. [21] відзначають, що на регіональному рівні формується унікальна комбінація інституційних та інноваційних чинників, що визначають так званий «архетип» регіонального розвитку, який визначатиме майбутні траєкторії розвитку підприємств, що розташовані в ньому. Результати цих авторів показують, що якість інституцій виступає необхідною умовою для зростання, зумовленого інноваціями. Високопродуктивні регіони, переважно в Західній та Північній Європі, отримують вигоду від надійних інституцій та сильних інноваційних результатів. Багато регіонів з низькими показниками, особливо в Центральній та Східній Європі, демонструють інноваційний потенціал, але обмежені дефіцитом управління. Інтегруючи інституційні та інноваційні показники в єдину аналітичну систему, підкреслюється, як спільне вирішення питань управління та інновацій може привести до збалансованого та сталого зростання в ЄС [21].

Національний рівень підприємницької діяльності пов'язаний із загальнонаціональним економічним середовищем і системою державного регулювання. Саме на цьому рівні формуються інституційні умови функціонування підприємництва.

До *ключових елементів національного рівня* належать такі.

Економічна політика держави, що представляє систему стратегічних заходів, спрямованих на підтримку підприємництва, розвиток малого та середнього бізнесу, стимулювання інноваційної діяльності.

Нормативно-правове середовище, яке складається із законодавчої бази, що регулює підприємницьку діяльність, включно з податковою системою, правилами ведення бізнесу та захистом прав власності.

Елемент «*національна інноваційна система*» складається із сукупності державних, наукових і бізнесових інституцій, що забезпечують розвиток інноваційної діяльності.

Національна система фінансування підприємницької діяльності базується на механізмах фінансування підприємництва, включно з банківським кредитуванням, венчурним капіталом, державними грантовими програмами.

У цьому контексті цікавою є робота J. Solomon, J. S. Bendickson, M. R. Marvel та ін. [22], які дослідили базовий механізм впливу національної політики на стимулювання підприємницької діяльності. Підтверджуючи, що центральним елементом економічного розвитку є підприємництво, із застосуванням теорії агентів, у роботі було оцінено прямий і спільний вплив національної політики свободи ринку та соціальних витрат. Спираючись на вибірку з 19 країн, було виявлено, що ні свобода ринку, ні соціальні витрати самі по собі позитивно не впливають на підприємницьку діяльність; проте взаємодія існує, оскільки підприємницька діяльність посилюється, коли посилення свободи ринку та соціальні витрати доповнюють одне одного. Результати дослідження свідчать про те, що змішана національна політика, яка поєднує свободу ринку та соціальні витрати, найкраще підходить для стимулювання підприємництва [22].

На глобальному рівні підприємницької діяльності формуються тренди глобального контексту розвитку бізнесу, включно з міжнародними економічними відносинами, глобальними інноваційними мережами та транснаціональними підприємницькими структурами. Саме на ньому створюється конфігурація зовнішнього середовища функціонування національних підприємств та умови їх інтеграції у світову економіку.

До основних елементів цього рівня належать такі.

Глобальні ринки та міжнародна конкуренція. Особливості поточної кон'юнктури глобальних ринків формують простір міжнародного

обміну товарами, послугами, технологіями та капіталом. Вони створюють умови для розширення підприємницької діяльності, доступу до нових споживачів і ресурсів, але водночас посилюють конкурентний тиск [23]. Міжнародна конкуренція стимулює підприємства до інновацій, цифрової трансформації, підвищення продуктивності та адаптації до глобальних стандартів якості. Згідно з J. Goldstein та ін. [24], концепція «замкненості», якої продовжують дотримуватися як уряди деяких країн при плануванні стратегій соціально-економічного розвитку, так і окремі підприємці, залишається актуальною для широкого кола великомасштабних викликів розвитку, формуючи макрорівневі технологічні та інституційні залежності. Відмова від інтеграції у глобальні ринки та нехтування необхідністю постійного моніторингу інноваційних і будь-яких інших здобутків конкурентів на глобальному рівні ніколи не створить сталого підґрунтя для розвитку підприємницької діяльності.

Елемент «*транснаціональні бізнес-мережі*» включає транснаціональні корпорації, глобальні ланцюги створення вартості, стратегічні альянси та міжнародні виробничі мережі. У сукупності вони забезпечують міжнародний рух технологій, знань, інвестицій та управлінських практик. Інтеграція підприємств країни в такі мережі дозволяє отримувати доступ до глобальних ринків, сучасних технологій і міжнародного фінансування. Так, A. Inès [25] та ін. розглядають феномен утворення «народжених глобальними» («Born Globals») компаній, тобто таких, які від початку орієнтуються на глобальні ринки та, відповідно, участь у міжнародній конкурентній боротьбі. На діяльність таких компаній впливає низка специфічних факторів, що визначають їх інтернаціоналізацію, зокрема такі, як [25]:

- ✦ ключова роль підприємців;
- ✦ актуальність ресурсів та можливостей на рівні фірм;
- ✦ вплив інституційного середовища;
- ✦ взаємодія між внутрішніми рушійними силами в компанії;
- ✦ дворівнева взаємодія між внутрішніми рушійними силами та інституційним середовищем;
- ✦ екосистема компанії, «народженої глобальною»;
- ✦ критичні перешкоди та сприятливі фактори.

Даний елемент у структурі підприємницької діяльності є надзвичайно важливим для українських підприємств. Зокрема, на державному рівні функціонує практична освітня програма «Born Global Ukraine» – для тих, хто планує створити бізнес з

нуля та розширити його на світові ринки [26]. Програма створена з метою допомоги професіоналам, підприємцям-початківцям і учасникам з ідеями реалізувати власні бізнес-проекти в команді однодумців та на старті зосередитися на інтернаціоналізації бізнесу, формуючи експортну стратегію [26].

До міжнародних інституцій підтримки підприємництва належать міжнародні організації та фінансові інституції, які формують правила глобального економічного середовища та підтримують розвиток підприємництва, наприклад Світова організація торгівлі, Світовий банк, Міжнародний валютний фонд, Організація економічного співробітництва та розвитку, які функціонують з метою фінансової підтримки, сприяння розвитку інновацій, інвестиційного середовища та міжнародної кооперації.

Глобальні інноваційні системи охоплюють міжнародні мережі створення та поширення знань, технологій і інновацій. До них належать міжнародні дослідницькі центри, цифрові платформи, технологічні кластери, венчурні екосистеми та міжнародні науково-технологічні партнерства, функціонування яких забезпечує прискорення трансферу технологій, розвиток відкритих інновацій та інтеграцію підприємств у глобальні інноваційні процеси. В цьому контексті A. Cho та S. Park [27] стверджують, що в сучасному глобалізованому світі доцільніше аналізувати інноваційну діяльність у глобальному контексті, а не в національному чи регіональному. Для підтвердження цього аргументу дослідники [27] виділяють три складові перспективи: глобальні інституції, глобальні учасники і мережі та глобальна база знань.

Використовуючи концепцію відкритих інновацій, автори вимірюють відкритість національних інноваційних систем і роблять висновок, що орієнтація на інтеграцію в глобальну інноваційну систему дозволяє не тільки більш ґрунтовно оцінювати стан національних інноваційних систем, але й формувати стратегічні напрями розвитку інноваційної діяльності в сучасній глобалізованій економіці.

Таким чином, багаторівнева структура підприємницької діяльності характеризується високим рівнем взаємозалежності між її елементами. *Мікрорівневі рішення* підприємців на внутрішньому рівні формують основу економічної активності; *регіональний і національний рівні* забезпечують кооперацію та поширення інновацій; на *національному рівні* також створюються інституційні умови функціонування бізнесу. При цьому глобальний рівень надає виключні переваги та визначає глобальні тенденції розвитку підприємництва.

У результаті ефективного функціонування підприємницької системи залежить від узгодженості всіх рівнів її структури, що передбачає поєднання підприємницької ініціативи, розвиненої інфраструктури підтримки бізнесу та ефективної державної політики. Тому державне управління підприємницькою діяльністю є важливим елементом функціонування сучасної економіки, оскільки саме держава формує інституційні, правові та економічні умови для розвитку підприємництва. Його значення проявляється в забезпеченні стабільності економічної системи, стимулюванні інновацій, підтримці конкуренції та захисті суспільних інтересів, чого можливо досягнути, враховуючи якомого повніший перелік чинників різної природи, які здійснюють або потенційно можуть здійснювати вплив на елементи структури підприємництва.

У даному дослідженні, спираючись на роботи [3–5; 7; 11–28] виділено 26 найбільш значущих чинників, які впливають на попередньо визначені елементи структури підприємництва. Це дерегулювання, людський капітал, податки, захист інтелектуальної власності, корупція, транзакційні витрати, правова визначеність і захист власності, енергетична безпека, макростабільність, доступ до фінансування, підтримка інновацій, ринок праці та зайнятість, резильєнтність, експортна орієнтація, державно-приватне партнерство, поведінкові чинники, демографічні тенденції, прямі іноземні інвестиції, державні закупівлі, стандарти та якість тощо. Для кожного чинника наведено ключові індикатори, за допомогою відстеження яких держава має здійснювати контроль та регулювання відповідно до національної стратегії розвитку підприємництва.

Сутність чиннику «дерегулювання» полягає в скороченні надлишкових нормативних бар'єрів і бюрократії та/або зменшенні обсягу державного регулювання, згідно із прийнятим у державі механізмом дерегулювання. Як зазначають Ю. Іванов і В. Карпова [29], підтримка розвитку підприємницької діяльності має відбуватися в загальному руслі дерегулювання та з урахуванням специфічних особливостей воєнного часу та повоєнного періоду. Індикаторами даного чиннику можуть виступати такі показники, як: кількість скасованих регуляторних актів, індекс легкості ведення бізнесу, індекс економічної свободи, час реєстрації бізнесу в країні. На рівні центральних органів виконавчої влади доцільне проведення регуляторних гілок (наприклад, програма «єДія»), відміна застарілих вимог; на рівні органів місцевої влади – спрощення місцевих дозволів, діджиталізація послуг. Верховна рада України має забезпечити законодавчі ініціативи з автоматизації процедур управління підприємниць-

кою діяльністю та запровадити необхідні реформи з дерегулювання.

Чинник «податки» відображає фіскальні ставки та норми, що діють в країні, а саме: податок на прибуток, ПДФО, ЄСВ тощо, а також систему податкових пільг і стимулів для розвитку підприємницької діяльності. Індикаторами для вимірювання впливу даного чинника можуть виступати ефективна ставка оподаткування, податкові витрати підприємств, наприклад відсоток від доходу, індекс «спрощення сплати податків». На рівні центральних органів виконавчої влади може бути запроваджена податкова реформа, яка забезпечить знижки для малого бізнесу, стимулюючи «патентні» режими тощо. Органи місцевої влади відповідальні за місцеві податкові пільги для стимулювання підприємницької діяльності, а на рівні Верховної Ради України мають розроблятися законопроекти про зміну ставок та адміністрування податків та ін.

Отже, кожен із представлених чинників має свої особливості, що визначають глибину та спрямованість впливу на різні елементи структури підприємництва.

Згідно із представленим на рис. 1 підходом елементами внутрішнього рівня структури підприємництва є: підприємець, наймані працівники; бізнес-модель; організаційна структура; ресурсна база та внутрішній потенціал підприємства.

Відповідно, на елемент «*підприємець, наймані працівники*» найбільший вплив будуть здійснювати людський капітал; ринок праці та зайнятість; поведінкові чинники та демографічні тенденції. Механізм їх сукупного впливу полягає в формуванні та підтримці певного рівня освіти, професійних навичок, мотивації підприємців до ризику, вікової структури та доступності робочої сили, що визначатимуть здатність створювати бізнес, наймати персонал і швидко адаптуватися до змін внутрішнього та зовнішнього середовища.

На елемент «*бізнес-модель*» внутрішнього рівня структури підприємницької діяльності найбільший вплив здійснюють такі чинники: податки; макростабільність; доступ до фінансування; експортна орієнтація; валютний курс і торговельна політика та монетарна політика. Узагальнений механізм впливу відображає вплив податкового навантаження, вартості кредитів та легкості доступу до фінансування, стабільність попиту, валютні коливання та доступ до зовнішніх ринків визначають прибутковість, що в підсумку визначатиме масштабованість і життєздатність бізнес-моделі підприємства.

На елемент «*організаційна структура*» внутрішнього рівня підприємницької діяльності найсуттєвіше впливають чинники: дерегулювання;

корупція; транзакційні витрати; правова визначеність та захист власності. Механізм їх впливу полягає в спрощенні правил, зменшенні корупційних ризиків і транзакційних витрат, а також можливості дотримання чітких правил щодо власності, що в цілому робить організацію гнучкішою, дешевшою в управлінні та менш ризиковою.

На елемент «ресурсна база» внутрішнього рівня здійснюють вплив чинники: енергетична безпека; доступ до фінансування; державно-приватне партнерство; прямі іноземні інвестиції; державні закупівлі; кліматичні зміни. Їх вплив відображає доступ до ресурсів, енергії, інфраструктурних партнерств, державних контрактів і зовнішніх інвестицій та формує матеріальну основу для запуску, роботи та розширення підприємства.

На елемент «внутрішній потенціал підприємства» найбільше впливають захист інтелектуальної власності; підтримка інновацій; резильєнтність; стандарти та якість. Механізм їх дії відображає норми щодо захисту інтелектуальної власності, інноваційну активність, стійкість до криз, дотримання стандартів і врахування кліматичних ризиків підвищують конкурентоспроможність, продуктивність і здатність до довгострокового розвитку.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило обґрунтувати структуру підприємницької діяльності з виділенням внутрішнього, регіонального, національного та глобального рівнів і складом елементів на кожному з них. Розроблено перелік із 26-ти унікальних чинників впливу на елементи структури підприємницької діяльності із відповідними індикаторами та рекомендаціями для органів центральної виконавчої, місцевої та законодавчої влади України щодо моніторингу та управління даними чинниками. Для кожного з елементів структури підприємницької діяльності на чотирьох визначених рівнях запропоновано перелік чинників, що здійснюють першочерговий вплив із розкриттям відповідних механізмів їх дії. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Швед В. В., Омельченко О. В., Таран О. А. Сутність та особливості підприємницької діяльності. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія «Економіка і управління»*. 2024. Т. 35. № 1. С. 27–34. DOI: <https://doi.org/10.32782/2523-4803/74-1-5>
2. Вдовичак Т. Сутність підприємництва та його роль у економічному розвитку держави. 2022. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/38490/2/FMZKPNEs_2022_Vdovychak_T-The_essence_of_entrepreneurship_60-62.pdf

3. Stam E. Entrepreneurial Ecosystems and Regional Policy: A Sympathetic Critique. *European Planning Studies*. 2015. Vol. 23. Iss. 9. P. 1759–1769. DOI: <https://doi.org/10.1080/09654313.2015.1061484>
4. Spigel B. The Relational Organization of Entrepreneurial Ecosystems. *Entrepreneurship Theory and Practice*. 2017. Vol. 41. Iss. 1. P. 49–72. DOI: <https://doi.org/10.1111/etap.12167>
5. Brown R., Mason C. Looking inside the spiky bits: a critical review and conceptualisation of entrepreneurial ecosystems. *Small Business Economics*. 2017. Vol. 49. P. 11–30. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11187-017-9865-7>
6. Новик І. В. Регіональні аспекти розвитку підприємницьких структур в Україні. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 57. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-41>
7. Дяченко М. М. Чинники впливу на інноваційний розвиток малого підприємництва як важливого економічного сектора держави. *Актуальні проблеми економіки*. 2024. № 9. С. 96–103. DOI: <https://doi.org/10.32752/1993-6788-2024-1-279-96-103>
8. Андрієвич В. М. Тенденції розвитку суб'єктів малого бізнесу в Україні. *Науковий вісник Полісся*. 2025. № 2. С. 98–111. DOI: [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2025-2\(31\)-98-111](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2025-2(31)-98-111)
9. Шацька З. Я. Класифікація інтеграційних форм підприємницьких структур в глобалізованому просторі. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2019. № 4. С. 143–147. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2019-56-143-147>
10. Геєць В. М. Суперечності та перспективи економічного зростання на інноваційній основі в Україні. *Економіка України*. 2024. Т. 67. № 11. С. 3–28. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.11.003>
11. Платонова І. О. Інституційний фактор розвитку державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія «Державне управління»*. 2020. Т. 31. № 3. С. 170–174. DOI: <https://doi.org/10.32838/TNU-2663-6468/2020.3/29>
12. Уцаповський Ю. В. Інституційне середовище підприємницької діяльності у площині економічної культури. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2020. № 2. С. 90–94. DOI: [https://doi.org/10.26642/pbo-2020-2\(46\)-90-94](https://doi.org/10.26642/pbo-2020-2(46)-90-94)
13. Бережницька У. Б. Інституціональне середовище розвитку малого та середнього підприємництва. *Review of transport economics and management*. 2021. Iss. 5. P. 21–29. DOI: <https://doi.org/10.15802/rtem2021/225804>
14. Обнявко В. О. Інституційні передумови розвитку виноградарсько-виноробних підприємств. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 33. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-54>

15. Hipp A., Kohlisch E. Successful digital technology development: A multilevel and spatial approach on organizations and their ecosystems. *Technological Forecasting and Social Change*. 2026. Vol. 223. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2025.124441>
16. Geels F. W. Micro-foundations of the multi-level perspective on socio-technical transitions: Developing a multi-dimensional model of agency through crossovers between social constructivism, evolutionary economics and neo-institutional theory. *Technological Forecasting and Social Change*. 2020. Vol. 152. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2019.119894>
17. Belas J., Streimikiene D., Dvorsky J., Jakubcinova M., Bencsik A. Knowledge and entrepreneurship propensity in Central European countries: An analysis in universities. *Journal of Innovation & Knowledge*. 2025. Vol. 10. Iss. 4. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jik.2025.100758>
18. Dentchev N., Baumgartner R., Dieleman H., et al. Embracing the variety of sustainable business models: social entrepreneurship, corporate intrapreneurship, creativity, innovation, and other approaches to sustainability challenges. *Journal of Cleaner Production*. 2016. Vol. 113. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2015.10.130>
19. Ogara U., Ibeke E., Ezenkwu Ch. P., Burnett S. A bibliometric review of human-centric digital transformation: Technology, people and organisations in digital business environments. *Sustainable Futures*. 2026. Vol. 11. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.sftr.2026.101911>
20. Anggadwita G., Ramadani V., Kurnianto Tjahjono H. How internal capabilities influence MSME export capability: the mediating role of entrepreneurial orientation. *Review of International Business and Strategy*. 2026. Vol. 36. Iss. 3. P. 510–540. DOI: <https://doi.org/10.1108/RIBS-12-2025-0171>
21. Borsekova K., Korony S., Rodríguez-Pose A., et al. Decoding regional dynamics: Institutions, innovation, and regional development in the EU. *Papers in Regional Science*. 2026. Vol. 105. Iss. 1. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.pirs.2025.100133>
22. Solomon Sh. J., Bendickson J. S., Marvel M. R., et al. Agency theory and entrepreneurship: A cross-country analysis. *Journal of Business Research*. 2021. Vol. 122. P. 466–476. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2020.09.003>
23. How Competitive Forces Shape Strategy. URL: <https://hbr.org/1979/03/how-competitive-forces-shape-strategy?utm>
24. Goldstein J. E., Neimark B., Garvey B., Phelps J. Unlocking “lock-in” and path dependency: A review across disciplines and socio-environmental contexts. *World Development*. 2023. Vol. 161. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2022.106116>
25. Inês A., Ferreira J. J., Zhang J. Z., Jasimuddin S. M. Unraveling the phenomenon of Born Globals from emerging markets: a systematic literature review and research agenda. *Research in International Business and Finance*. 2026. Vol. 86. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ribaf.2026.103368>
26. Born Global Ukraine. URL: <https://business.diaa.gov.ua/education/born-global-ukraine>
27. Cho A., Park S. Exploring the Global Innovation Systems Perspective by Applying Openness Index to National Systems of Innovation. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*. 2022. Vol. 8. Iss. 4. DOI: <https://doi.org/10.3390/joitmc8040181>
28. Müller M., Vaseková V., Kročil O. “Society needs me to be a social entrepreneur!” The influence of social context on the motivation of social entrepreneurs. *Social Enterprise Journal*. 2025. Vol. 22. Iss. 1. P. 21–60. DOI: <https://doi.org/10.1108/SEJ-02-2025-0025>
29. Іванов Ю., Карпова В. Податкова підтримка та стимулювання підприємництва у період воєнного стану та післявоєнного відродження. *Інноваційне підприємництво: стан та перспективи розвитку* : зб. матеріалів VII Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 30 травня 2022 р.). Київ : КНЕУ, 2022. С. 338–341. URL: <https://ir.kneu.edu.ua:443/handle/2010/37794>

REFERENCES

- Andriievych V. M. (2025). Tendentsii rozvytku subiektiv maloho biznesu v Ukraini [Trends in the development of small business entities in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Polissia*, 2, 98–111. [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2025-2\(31\)-98-111](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2025-2(31)-98-111)
- Anggadwita G., Ramadani V. & Kurnianto Tjahjono H. (2026). How internal capabilities influence MSME export capability: the mediating role of entrepreneurial orientation. *Review of International Business and Strategy*, 3(36), 510–540. <https://doi.org/10.1108/RIBS-12-2025-0171>
- Belas J., Streimikiene D., Dvorsky J., Jakubcinova M. & Bencsik A. (2025). Knowledge and entrepreneurship propensity in Central European countries: An analysis in universities. *Journal of Innovation & Knowledge*, 4(10). <https://doi.org/10.1016/j.jik.2025.100758>
- Berezhnyska U. B. (2021). Instytutsionalne sere-dovyshche rozvytku maloho ta serednoho pid-priemnytstva [Institutional environment for the development of small and medium enterprises]. *Review of transport economics and management*, 5, 21–29. <https://doi.org/10.15802/rtem2021/225804>
- Borsekova K., Korony S. & Rodríguez-Pose A. (2026). Decoding regional dynamics: Institutions, innovation, and regional development in the EU. *Papers in Regional Science*, 1(105). <https://doi.org/10.1016/j.pirs.2025.100133>
- Brown R. & Mason C. (2017). Looking inside the spiky bits: a critical review and conceptualisation of en-

- trepreneurial ecosystems. *Small Business Economics*, 49, 11–30.
<https://doi.org/10.1007/s11187-017-9865-7>
- business.diaa.gov.ua. *Born Global Ukraine*. <https://business.diaa.gov.ua/education/born-global-ukraine>
- Cho A. & Park S. (2022). Exploring the Global Innovation Systems Perspective by Applying Openness Index to National Systems of Innovation. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 4(8).
<https://doi.org/10.3390/joitmc8040181>
- Dentchev N., Baumgartner R. & Dieleman H. (2016). Embracing the variety of sustainable business models: social entrepreneurship, corporate intrapreneurship, creativity, innovation, and other approaches to sustainability challenges. *Journal of Cleaner Production*, 113.
<https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2015.10.130>
- Diachenko M. M. (2024). Chynnyky vplyvu na innovatsiyni rozvytok maloho pidpriemnytstva yak vazhlyvoho ekonomichnoho sektora derzhavy [Factors influencing the innovative development of small business as an important economic sector of the state]. *Aktualni problemy ekonomiky*, 9, 96–103.
<https://doi.org/10.32752/1993-6788-2024-1-279-96-103>
- Geels F. W. (2020). Micro-foundations of the multi-level perspective on socio-technical transitions: Developing a multi-dimensional model of agency through crossovers between social constructivism, evolutionary economics and neo-institutional theory. *Technological Forecasting and Social Change*, 152.
<https://doi.org/10.1016/j.techfore.2019.119894>
- Goldstein J. E., Neimark B., Garvey B. & Phelps J. (2023). Unlocking “lock-in” and path dependency: A review across disciplines and socio-environmental contexts. *World Development*, 161.
<https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2022.106116>
- hbr.org. *How Competitive Forces Shape Strategy*. <https://hbr.org/1979/03/how-competitive-forces-shape-strategy?utm>
- Heiets V. M. (2024). Superechnosti ta perspektyvy ekonomichnoho zrostantia na innovatsiyni osnovi v Ukraini [Contradictions and prospects of economic growth on an innovative basis in Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy*, 11(67), 3–28.
<https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.11.003>
- Hipp A. & Kohlisch E. (2026). Successful digital technology development: A multilevel and spatial approach on organizations and their ecosystems. *Technological Forecasting and Social Change*, 223.
<https://doi.org/10.1016/j.techfore.2025.124441>
- Inês A., Ferreira J. J., Zhang J. Z. & Jasimuddin S. M. (2026). Unraveling the phenomenon of Born Globals from emerging markets: a systematic literature review and research agenda. *Research in International Business and Finance*, 86.
<https://doi.org/10.1016/j.ribaf.2026.103368>
- Ivanov Yu. & Karpova V. (2022). Podatkova pidtrymka ta stymuliuвання pidpriemnytstva u period voiennoho stanu ta pisliavoiennoho vidrodzhennia [Tax support and stimulation of entrepreneurship during martial law and post-war revival]. *Innovatsiine pidpriemnytstvo: stan ta perspektyvy rozvytku*: zb. materialiv VII Vseukr. nauk.-prakt. konf. (m. Kyiv, 30 travnia 2022 r.) [Innovative entrepreneurship: state and development prospects: collection of materials of the VII All-Ukrainian scientific-practical conference (Kyiv, May 30, 2022)] (p. 338–341). Kyiv: KNEU.
<https://ir.kneu.edu.ua:443/handle/2010/37794>
- Müller M., Vaseková V. & Kročil O. (2025). “Society needs me to be a social entrepreneur!” The influence of social context on the motivation of social entrepreneurs. *Social Enterprise Journal*, 1(22), 21–60.
<https://doi.org/10.1108/SEJ-02-2025-0025>
- Novyk I. V. (2023). Rehionalni aspekty rozvytku pidpriemnytskykh struktur v Ukraini [Regional aspects of the development of business structures in Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 57.
<https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-41>
- Obniavko V. O. (2021). Instytutsiini peredumovy rozvytku vynohrads'ko-vynorobnykh pidpriemstv [Institutional prerequisites for the development of viticulture and winemaking enterprises]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 33.
<https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-54>
- Ogara U., Ibeke E., Ezenkwu Ch. P. & Burnett S. (2026). A bibliometric review of human-centric digital transformation: Technology, people and organisations in digital business environments. *Sustainable Futures*, 11.
<https://doi.org/10.1016/j.sftr.2026.101911>
- Platonova I. O. (2020). Instytutsiyni faktor rozvytku derzhavnoho rehuliuвання zovnishnoekonomichnoi diialnosti v Ukraini [Institutional factor in the development of state regulation of foreign economic activity in Ukraine]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriya «Derzhavne upravlinnia»*, 3(31), 170–174.
<https://doi.org/10.32838/TNU-2663-6468/2020.3/29>
- Shatska Z. Ya. (2019). Klyasyfikatsiia intehratsiinykh form pidpriemnytskykh struktur v hlobalizovanomu prostori [Classification of integration forms of business structures in globalized space]. *Vcheni zapysky Universytetu «KROK»*, 4, 143–147.
<https://doi.org/10.31732/2663-2209-2019-56-143-147>
- Shved V. V., Omelchenko O. V. & Taran O. A. (2024). Sutnist ta osoblyvosti pidpriemnytskoi diialnosti [Essence and features of entrepreneurial activity]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriya «Ekonomika i upravlinnia»*, 1(35), 27–34.
<https://doi.org/10.32782/2523-4803/74-1-5>
- Solomon Sh. J., Bendickson J. S. & Marvel M. R. (2021). Agency theory and entrepreneurship: A cross-country analysis. *Journal of Business Research*, 122, 466–476.
<https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2020.09.003>

Spigel B. (2017). The Relational Organization of Entrepreneurial Ecosystems. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 1(41), 49–72.

<https://doi.org/10.1111/etap.12167>

Stam E. (2015). Entrepreneurial Ecosystems and Regional Policy: A Sympathetic Critique. *European Planning Studies*, 9(23), 1759–1769.

<https://doi.org/10.1080/09654313.2015.1061484>

Ushchapovskiy Yu. V. (2020). Instytutsiine seredovyshe pidpriemnytskoi diialnosti u ploshchyni ekonomichnoi kultury [Institutional environment of business activity in the plane of economic culture]. *Problemy teorii ta metodologii bukhgalterskoho obliku, kontroliu i analizu*, 2, 90–94.

[https://doi.org/10.26642/pbo-2020-2\(46\)-90-94](https://doi.org/10.26642/pbo-2020-2(46)-90-94)

Vdovychak T. (2022). *Sutnist pidpriemnytstva ta yoho rol u ekonomichnomu rozvytku derzhavy* [The essence of entrepreneurship and its role in the economic development of the state]. https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/38490/2/FMZKPNES_2022_Vdovychak_T-The_essence_of_entrepreneurship_60-62.pdf

Дослідження не отримувало зовнішнього фінансування.

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Інструменти ШІ у підготовці цієї роботи не використовувались.

Стаття надійшла до редакції / Received: 02.06.2026

Статтю прийнято до публікації / Accepted: 15.06.2026

Оприлюднено / Published: 30.07.2026

УДК 338.45:620.9]:005.591.6(477)

JEL: G28; H12; H56; L26; L32; M13; M21; M38; Q42; Q48

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2026-6-159-172>

ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКА УКРАЇНИ У ВИРІ «ТВОРЧОГО РУЙНУВАННЯ»: ФОРСАЙТ-АНАЛІЗ СТРАТЕГІЧНИХ ПЕРСПЕКТИВ ПІДПРИЄМНИЦТВА НА ЗАСАДАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

©2026 КИРИЧЕНКО В. В., ОБЕРЕМЧУК В. Ф.

УДК 338.45:620.9]:005.591.6(477)

JEL: G28; H12; H56; L26; L32; M13; M21; M38; Q42; Q48

Кириченко В. В., Оберемчук В. Ф. Електроенергетика України у вирі «творчого руйнування»: форсайт-аналіз стратегічних перспектив підприємництва на засадах сталого розвитку

У даній статті досліджено трансформаційні процеси в електроенергетичному секторі України крізь призму шумпетеріанської концепції «творчого руйнування». Обґрунтовано, що глобальний енергетичний перехід у поєднанні з катастрофічними наслідками воєнної агресії формує унікальну конфігурацію чинників, яка водночас руйнує усталені, успадковані переважно від радянської доби структури галузі та відкриває простір для принципово нових форм підприємницької діяльності. Виявлено парадоксальний характер сучасного енергетичного переходу, за якого рекордні інвестиції в чисту енергетику співіснують із рекордним споживанням викопного палива, що посилює стратегічну невизначеність для підприємницьких структур. Методологічним підґрунтям дослідження є синтез форсайт-методології, орієнтованої на формування множини альтернативних образів майбутнього, і теорії стратегічного підприємництва як одночасного пошуку ринкових можливостей і конкурентних переваг. Запропоновано авторське бачення сценаріїв розвитку галузі до 2050 року: від перетворення України на «зелений хаб» Європи до інерційної консервації технологічного відставання; систематизовано пріоритетні напрями підприємницької діяльності на засадах сталого розвитку. Аргументовано, що масштаб руйнувань енергетичної галузі України робить економічно доцільним не відновлення застарілої інфраструктури, а її заміщення сучасною низьковуглецевою архітектурою, оскільки, за результатами моделювання, додаткові витрати декарбонізаційного сценарію є незначними та компенсованими за рахунок кліматичного фінансування. З огляду на виявлений структурний дисбаланс генерації та споживання визначено стратегічні орієнтири для підприємництва, що прагне поєднати економічну ефективність із імперативами сталого розвитку в умовах невизначеності післявоєнного відновлення.

Ключові слова: творче руйнування; форсайт; електроенергетика; стратегічне підприємництво; сталий розвиток; енергетичний перехід; розподілена генерація.

Рис.: 2. **Табл.:** 5. **Бібл.:** 39.

Кириченко Валентин Володимирович – аспірант кафедри бізнес-економіки та підприємництва, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана (просп. Берестейський, 54/1, Київ, 03057, Україна)

E-mail: valentyk.kyrychenko@kneu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-0676-4763>

Оберемчук Валентина Феодосіївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри бізнес-економіки та підприємництва, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана (просп. Берестейський, 54/1, Київ, 03057, Україна)

E-mail: oberemchuk.valentykna@kneu.edu.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-9385-0714>